

## ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**Петрова С. І.**

*викладач кафедри іноземних мов  
Поліський національний університет  
вул. Старий Бульвар, 7, Житомир, Україна  
[orcid.org/0000-0001-6390-6422](https://orcid.org/0000-0001-6390-6422)  
[s\\_petrova\\_kr@ukr.net](mailto:s_petrova_kr@ukr.net)*

**Ключові слова:** аудиторне навчання, дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, навчальний процес, навчання онлайн.

Сучасне суспільство вимагає конкурентоздатних фахівців, здатних спілкуватися професійно іноземною мовою за своїм фахом. Знання іноземної мови підвищує рівень професійної компетенції фахівців. У статті розглянуто використання технологій змішаного навчання на заняттях з англійської мови у закладах вищої освіти (на прикладі Поліського національного університету, факультету інформаційних технологій, обліку і фінансів). Визначено, що застосування змішаного навчання передбачає використання інформаційно-освітніх ресурсів, що дає змогу використовувати переваги очної та дистанційної форм навчання одночасно.

Проаналізовано ставлення студентів до впровадження змішаного навчання на заняттях з англійської мови. Для проведення дослідження було використано метод опитування з метою збору та аналізу персональної інформації про респондентів. Описано результати анкетування студентів, що висловлювали думку респондентів щодо вивчення англійської мови в процесі реалізації змішаного навчання. Опитування студентів Поліського національного університету, факультету інформаційних технологій, обліку і фінансів продемонструвало низку недоліків: змішане навчання вимагає більших витрат часу порівняно з очними курсами через необхідність використання електронної пошти, дошки оголошень, можливі труднощі роботи Інтернету. Водночас проведені дослідження показали низку переваг змішаного навчання для студентів, серед яких – можливість удосконалення мовленнєвих навичок під час вивчення курсу «Ділова іноземна мова (англійська)» шляхом перегляду онлайн-відео за участі носіїв мови, можливість працювати в індивідуальному темпі незалежно від групи, можливість освоїти поглиблений курс та отримати результати тестування онлайн. Наголошено, що використання технологій змішаного навчання під час вивчення англійської мови сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу. Перспектива подальших досліджень полягає у діагностиці умов, які забезпечать подолання комунікативних бар'єрів студентів немовних спеціальностей.

## EXPERIENCE OF BLENDED LEARNING ELEMENTS USING IN THE PROCESS OF LEARNING ENGLISH IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

**Petrova S. I.**

*Lecturer at the Department of Foreign Philology*

*Polissia National University*

*Staryi Bulvar str., 7, Zhytomyr, Ukraine*

*orcid.org/0000-0001-6390-6422*

*s\_petrova\_kr@ukr.net*

**Key words:** *classroom learning, distance learning, information and communication technologies, educational process, online learning.*

Modern society requires competitive specialists who are able to communicate professionally using foreign language in the specialty. Knowledge of a foreign language increases the level of professional competence of specialists. The article examines the use of blended learning technologies in English language classes in higher educational institutions (on the example of Polissia National University, the Faculty of Information Technologies, Accounting and Finance). It was determined that the application of blended learning involves the use of informational and educational resources, which makes it possible to use the advantages of face-to-face and distance learning at the same time.

The attitude of students to the implementation of blended learning in English classes was analyzed. The survey method was used to conduct the research in order to collect and analyze personal information about the respondents. The results of the student survey are described, which expressed the opinion of the respondents regarding learning English in the process of implementing blended learning. A survey of Polissia National University, Faculty of Information Technologies, Accounting and Finance students showed a number of disadvantages: blended learning requires more time, compared to face-to-face courses due to the need to use e-mail, bulletin boards, and possible Internet difficulties. At the same time, the conducted research showed a number of advantages of blended learning for students, including the possibility of improving speaking skills during the course "Business Foreign Language (English)" by watching online videos with the participation of native speakers, the possibility of working at an individual pace, the possibility of mastering advanced course, and get test results online. It is emphasized that the use of mixed learning technologies during English language learning contributes to increasing the efficiency of the educational process. Prospects for further research consist in the diagnosis of conditions that will ensure overcoming communication barriers of students of non-language majors.

**Постановка проблеми.** Інформаційно-комунікаційні технології розвиваються з надзвичайною швидкістю та дуже стрімко проникають у всі сфери життя, зокрема і в освіту. Досягнення в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, а також удосконалення методів викладання надали нові можливості для ефективнішого впровадження таких навчальних середовищ, які надзвичайно спростили спілкування викладачів та студентів завдяки новим методам і характеризуються впровадженням технологій гнучкого та інноваційного навчання [8].

Широке застосування Інтернет-технологій, мережевого навчання дає можливість розробляти

та використовувати новітні навчальні середовища. Як стверджують науковці, висока доступність Інтернету надзвичайно розширила освітні можливості, доступні як для викладачів, так і для студентів [9].

**Аналіз останніх досліджень та публікацій** засвідчує актуальність та доцільність впровадження технологій змішаного навчання у процесі підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Питання теорії та практики змішаного навчання у закладах вищої освіти розглядала низка вітчизняних науковців, серед яких – Л. Калініна, К. Бугайчук, В. Кухаренко, О. Спірін, М. Олійник, С. Смирнова-Трибульська, Г. Ткачук, М. Умрик.

Змішане навчання надзвичайно активно впроваджується в закладах освіти Америки та Європи. Його сутність, переваги та недоліки перспективи подальшого розвитку розглядали такі провідні науковці, як І. Ален, К. Генрі, К. Бонк, Л. Галверсон, Р. Ларсен, Г. Маєр, К. Крістенсен, Х. Стакер, Б. Хан, М. Губер.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що вчені зробили вагомий внесок у дослідження різних аспектів проблеми змішаного навчання, проте, на нашу думку, на разі немає прикладного дослідження, яке б висвітлювало ставлення студентів закладів вищої освіти до введення технологій змішаного навчання в курс вивчення англійської мови і зробило можливим удосконалення шляхів упровадження змішаного навчання у вищі навчальні заклади та створення інтегрованих навчальних програм.

**Мета статті** полягає в аналізі використання технологій змішаного навчання в процесі вивчення дисципліни «Ділова іноземна мова (англійська)» у закладах вищої освіти (на прикладі Поліського національного університету, факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів) та визначенні ставлення студентів до використання змішаного навчання на заняттях з англійської мови.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У період глобалізаційних та інтеграційних процесів сучасне суспільство потребує конкурентоспроможних фахівців, здатних професійно спілкуватися іноземною мовою. Сьогодні знання іноземної мови забезпечує підвищення рівня професійної компетентності фахівців, тому інноваційні аспекти викладання іноземної мови є дуже актуальними. Компетентний відбір змісту навчання іншомовного спілкування, урахування професійної специфіки, особливостей предметної сфери функціонування мови спеціальності є одними з чинників, що сприяють ефективній організації освітнього процесу [9].

Сьогодні вчені схиляються до того, що аудиторне навчання, так само як і дистанційне навчання, має свої переваги та недоліки. У спробі підвищити переваги та мінімізувати недоліки обох видів навчання науковці почали поєднувати елементи цих двох освітніх середовищ. Саме таку форму проведення навчальних занять називають «змішане навчання»; воно може охоплювати велику кількість різних способів поєднання педагогічних підходів для отримання оптимальних результатів навчання [6, с. 55].

Термін «змішане навчання» вперше почали використовувати ще в 1999 р., і він став своєрідним мостом у часі та просторі, а також індивідуалізував навчання, надавши студентам можливість контролювати свій темп та прогрес у навчанні [4, с. 28]. Як зазначає М. Фрайзен, спо-

чатку змішане навчання означало будь-яке поєднання технологій і педагогіки [7]. Проте згодом науковці зійшлися на думці, що змішане навчання – це ефективне поєднання різних стилів і моделей викладання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій [9].

Зараз змішане навчання вважають одним із найбільш практичних підходів у закладах вищої освіти, оскільки дана технологія надає можливість студентам користуватися перевагами як аудиторного, так і дистанційного навчання. Використання онлайн-ресурсів робить вивчення дисципліни «Ділова іноземна мова (англійська)» привабливим для студентів завдяки можливості застосування інтерактивних та мультимедійних аспектів. Це дає студентам змогу вивчати матеріал в особистому темпі незалежно від решти членів групи. Водночас аудиторне навчання сприяє солідарності групи та формуванню почуття приналежності до команди, живому спілкуванню студентів із викладачем та дає змогу отримати уточнення та пояснення безпосередньо в момент виникнення труднощів [5, с. 117].

Український науковець К. Бугайчук розглядає змішане навчання через спектр таких ознак:

- змішане навчання належить до формального навчання в рамках діяльності освітніх закладів;
- це цілеспрямований процес здобування знань, умінь та навичок у рамках певних навчальних дисциплін, частина якого реалізується у віддаленому режимі;
- під час вивчення навчальної дисципліни використовують інформаційно-комунікаційні технології та технічні засоби (комп'ютери, мобільні телефони, мультимедійні дошки планшети);
- інформаційно-комунікаційні технології використовуються не тільки для зберігання інформації, а й для реалізації контролю знань, організації консультацій, обговорень;
- має місце самоконтроль студента за часом, місцем та темпами навчання [1, с. 10].

Змішане навчання поєднує три основні компоненти, серед яких – традиційне, самостійне та онлайн-навчання. Під традиційним навчанням розуміють класичні аудиторні заняття, на яких викладач безпосередньо працює з групою студентів. Самостійне навчання передбачає роботу студентів із використанням різноманітних електронних ресурсів. Навчання онлайн визначається як робота студентів і викладача у прямому ефірі [2, с. 53].

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у сфері вищої освіти стало необхідним явищем, оскільки здійснює позитивний вплив на навчання студентів, зокрема студентів факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів. У зв'язку із цим у Поліському національ-

ному університеті все більше уваги приділяється впровадженню змішаного навчання. Зокрема, на вивчення дисципліна «Ділова іноземна мова (англійська)» для студентів II курсу відведено 150 годин, серед яких 48 годин аудиторної роботи та 102 години самостійної роботи. Такої кількості аудиторних годин замало для формування мовленнєвої компетентності студентів. Раціональним вирішенням проблеми є створення дистанційного курсу «Ділова іноземна мова (англійська)» на платформі Moodle, що дає змогу використовувати різні прийоми і методи опрацювання навчального матеріалу.

Використання технологій змішаного навчання у процесі вивчення дисципліни «Ділова іноземна мова (англійська)» дає можливість студентам виконувати практичні та творчі завдання, використовувати додаткові матеріали з мережі Інтернет, виконувати проміжні контрольні тести. Базовий курс опрацьовується на аудиторних заняттях, а поглиблений пропонується до опрацювання в процесі дистанційного навчання.

Ми вважаємо, що дослідження ставлення студентів до використання змішаного навчання на заняттях з англійської мови є важливим елементом роботи з удосконалення системи підготовки майбутніх спеціалістів і стає поштовхом до модифікації існуючої програми навчання.

Для проведення дослідження використовувався метод опитування для збору та аналізу персональних даних про респондентів. Зібрана інформація під час опитування виражала думку студентів університету щодо вивчення англійської мови з використанням технологій змішаного навчання.

В опитуванні брали участь студенти II курсу факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів Поліського національного університету, загалом 65 осіб. Дослідження було проведено протягом першого семестру навчального року. У таблиці наведено кількість студентів та спеціальності, за якими вони навчаються (табл. 1).

Таблиця 1

#### Розподіл студентів за спеціальностями

Спеціальність	Кількість студентів
Інформаційні системи та технології	25
Облік	20
Фінанси	20

Дані були зібрані за допомогою анкетування, підготовленого на основі аналізу літератури, пов'язаної із цією галуззю. Анкета була розроблена так, щоб визначити погляди студентів на використання технологій змішаного навчання під час вивчення дисципліна «Ділова іноземна мова

(англійська)». Анкетування мало на меті виявити такі фактори:

- позитивне ставлення студентів до використання технологій змішаного навчання під час вивчення англійської мови;
- негативний досвід студентів під час використання технологій змішаного навчання під час вивчення англійської мови;
- сприйняття студентами технологій змішаного навчання.

Відповідаючи на запитання: «Чи полегшує використання технологій змішаного навчання засвоєння матеріалу з курсу «Ділова іноземна мова (англійська)»?» 52 студенти (80% опитаних) відповіли «так», 12 студентам (18% опитаних) було важко визначитися і 1 студент (2% опитаних) відповів «ні» (рис. 1).



Рис. 1. Оцінювання ступеня засвоєння матеріалу

Також студенти вказали на низку переваг та недоліків використання технологій змішаного навчання у вивченні англійської мови (табл. 2).

Таблиця 2

#### Переваги та недоліки змішаного навчання англійської мови

Переваги змішаного навчання	Недоліки змішаного навчання
Можливість навчатися вдома	Змішане навчання не завжди показує реальний рівень знань
Гнучкий графік та темп навчання	Технічні проблеми
Самостійне опанування навчального матеріалу	Складно змусити себе навчатися
Економія часу	Проблеми, що пов'язані зі складністю курсу

У процесі проведення дослідження важливим було визначити, чи потребує вдосконалення курсу дисципліни «Ділова іноземна мова (англійська)» з точки зору саме студента. Тому низка запитань мала на меті визначити перспективні напрями модифікації курсу. Отже, 75% (39 студентів) опитаних зазначили, що в курсі їх усе влаштує, 25%

(13 студентів) зазначили, що вбачають поліпшення змішаного навчання у використанні різноманітних додатків, месенджерів, соціальних мереж, які сприятимуть вивченню англійської мови.

На запитання: «Яким чином вплинуло використання технологій змішаного навчання на опанування студентами курсу «Ділова іноземна мова (англійська)?» 87% опитаних (45 студентів) відповіли, що помітили поліпшення загальних навичок роботи з інформацією, 13% респондентів (7 студентів) не помітили змін.

Опитані студенти також відзначали, що використання електронних ресурсів допомагає їм набагато краще вивчати іноземну мову, оскільки вони мають змогу прослуховувати записи носіїв мови, переглядати відео з носіями мови, використовувати різноманітні мобільні додатки та соціальні мережі.

Отже, використання технологій змішаного навчання під час вивчення курсу «Ділова іноземна мова (англійська)» сприяє досягненню високого рівня роботи студентів за недостатньої кількості очних занять і дає змогу підвищити продуктивність вивчення англійської мови.

**Висновки.** Іноземна мова має велике прикладне значення для майбутніх спеціалістів. Проведене

дослідження показало, що використання технологій змішаного навчання під час вивчення курсу «Ділова іноземна мова (англійська)» у закладах вищої освіти стало важливим напрямом у підготовці майбутніх фахівців. Дослідження підтвердило, що студенти вбачають для себе низку переваг та недоліків у використанні змішаного навчання під час вивчення англійської мови. Негативне ставлення студентів до змішаного навчання здебільшого зумовлене більшими витратами часу через необхідність використання електронної пошти, дошки оголошень, можливі труднощі роботи Інтернету. Перевагами змішаного навчання для студентів стали можливість удосконалення мовленнєвих навичок під час вивчення курсу «Ділова іноземна мова (англійська)» шляхом перегляду онлайн відео за участі носіїв мови, можливість працювати в індивідуальному темпі незалежно від групи, можливість освоїти поглиблений курс та отримати результати тестування онлайн.

Підсумовуючи, важливо підкреслити, що використання змішаного навчання залишається відкритим для науковців. Перспектива подальших досліджень полягає у діагностиці умов, які забезпечать подолання комунікативних бар'єрів студентів немовних спеціальностей.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Бугайчук К. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. № 4. С. 1–18.
2. Бычков П., Забродина И. Развитие системы профессионального иностранного языка в техническом вузе (на примере немецкого языка). *Высшее образование сегодня*. 2015. № 5. С. 52–55.
3. Boyle T., Bradley C., Chalk P., Jones R., Pickard P. Using blended learning to improve student success rates in learning to program. *Journal of Educational Media*. 2003. Vol. 28. P. 135–154.
4. Brayn A., Volchenkova K. Blended Learning: Definition, Models, Implications for Higher Education. *Bulletin of the South Ural State University. Ser. Education. Educational Sciences*. 2016. № 8. P. 24–30.
5. Charitopoulos A., Vassiliadis S., Rangoussi M., Koulouriotis D. E-learning and blended learning in textile engineering education: a closed feedback loop approach. *Materials Science and Engineering*. 2017. P. 115–121.
6. Driscoll M. Blended learning: Let's get beyond the hype. *E-learning*. 2002. № 3. P. 54–56.
7. Friesen M. Report: Defining Blended Learning. 2012. URL: <http://blogs.ubc.ca/nfriesen/2012/09/01/where-does-blended-end-virtual-begin> (дата звернення: 21.02.2023).
8. Hickman H. Face-to-screen learning. *Business Magazine*. 2007. URL: <http://businessstn.com/content/face-to-screen-learning> (дата звернення: 10.03.2023).
9. Procter C. Blended Learning in Practice. URL: [www.ece.salford.ac.uk/proceedings/papers/cp\\_03.rtf](http://www.ece.salford.ac.uk/proceedings/papers/cp_03.rtf) (дата звернення: 10.03.2023).

#### REFERENCES

1. Buhaichuk K. (2016) Zmishane navchannia: teoretychnyi analiz ta stratehiia vprovadzhenia v osvithii protses vyshchikh navchalnykh zakladiv [Blended learning: theoretical implementation in educational process of higher educational institutions]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, vol. 54, no. 4, p.p. 1–18.
2. Bychkov P., Zabrodina I. (2015) Razvitie sistemyi professionalnogo inostrannogo yazyika v tehicheskome vuze (na primere nemetskogo yazyika) [Development of the system of a professional foreign language in technical university (using the German language as an example)]. *Vysshee obrazovanie segodnya*, no. 5, p.p. 52–55.
3. Boyle, T., Bradley, C., Chalk, P., Jones, R., & Pickard, P. (2003). Using blended learning to improve student success rates in learning to program. *Journal of Educational Media*, vol. 28, p.p. 135–154.

4. Brayn, A., Volchenkova, K. (2016) Blended Learning: Definition, Models, Implications for Higher Education. *Bulletin of the South Ural State University. Ser. Education. Educational Sciences*, no 8, p.p. 24–30.
5. Charitopoulos A., Vassiliadis S., Rangoussi M., Koulouriotis D. (2017) E-learning and blended learning in textile engineering education: a closed feedback loop approach, *Materials Science and Engineering*, p.p. 115–121.
6. Driscoll M. (2002). Blended learning: Let's get beyond the hype. *E-learning*, no 3, p.p. 54–56.
7. Friesen M. (2012) Report: Defining Blended Learning. Retrieved from: <http://blogs.ubc.ca/nfriesen/2012/09/01/where-does-blended-end-virtual-begin> (accessed 21 February 2023).
8. Hickman H. (2007) Face-to-screen learning. *Business Magazine*. Retrieved from: <http://businessstn.com/content/face-screen-learning> (accessed 10 March 2023).
9. Procter C. Blended Learning in Practice. Retrieved from: [www.ece.salford.ac.uk/proceedings/papers/cp\\_03.rtf](http://www.ece.salford.ac.uk/proceedings/papers/cp_03.rtf) (accessed 10 March 2023).